

Overlegen i mediene – skurk og helgen?

– Overskriften mer enn antyder at mediene overdriver og fortegner, at dere som overleger opplever å bli fremstilt som enten skurk og/eller helgen. Det gjør dere selvfølgelig ikke.

Det sa Stein Aabø, politisk kommentator i Dagbladet, da han holdt foredrag med tittelen «Overlegen i media – skurk og helgen» under Overlegeforeningens årsmøte på Soria Moria i april.

– Tittelen som arrangørene har laget, er journalistisk utformet, åpenbart for å sette tingene på spissen, for å egge til debatt og sette kritisk søkelys på egen rolle og på medienes rolle. I mediene blir overleger tidvis fremstilt som skurker og tidvis som helgener – og det meste dere kan tenke dere i mellom, sa han.

Aabø illustrerte dette ved å trekke frem at det i de siste månedene har kommet eksempler på hvordan også leger kan falle for fristelsen til å jukse og bedra. – Dere skulle jo være for gode til slikt, men nei. Det er brodne kar i alle lag. Men ingen har ennå kalt dem skurker, sa han.

– Motsatt har det til alle tider vært noe helgenaktig over legene. Når dere leder an under legevisittene, har dere ofte med dere disipler. I vårt moderne samfunn har legene overtatt prestens rolle. Forskjellen er at dere forvalter den rette vitenskap – ikke den rette tro. Men dere er som presten, ofte i nærheten når vi oppgir vår ånd, sa Aabø.

– Legene tilhører vårt moderne samfunns presteskap, en elite som har stor makt. Dere forvalter et helsebudsjett på over 100 milliarder kroner. Dere forvalter kunnskapen som legger premissene for kvaliteten på helsetjenestene i dette landet, og dere nyter stor tillit i befolkningen, blant beslutningstakerne og blant de brede lag, sa han og la til:

– Jeg har drevet med den samme karikering hittil i foredraget som dere antyder at mediene driver med i tittelen til foredraget. Men overdrivelsene, billedbruken, fargeleggingen, har en bevisst funksjon. De skal få

oss til å se bilder, farger, sammenhenger, sa Aabø.

Virkeligheten har forandret seg

– Virkeligheten har forandret seg de siste 20–30 årene. Bildet påvirkes av den relative ressursknappheten som har sammenheng med teknologisk og medisinsk utvikling og stigende forventninger – også stigende forventningers misnøye – og av at noen må være ansvarlige når systemene svikter, sa Aabø.

– Legene merker at samfunnet i stadig sterkere grad går fra å være et politisk styrt fellesskapsprosjekt til å bli forbruker- og rettighetsstyrt. Vi vil velge vår lege, vårt sykehus, vår helsetilstand. Vi nøyer oss ikke med det vi får tildelt.

– Bildet av deres rolle påvirkes av informasjonssamfunnet, og deres kompetanse blir bl.a. utfordret av Internett. Overlegers rolle blir påvirket av demokratiseringen som finner sted i samfunnet generelt. Systemene er ikke lenger så hierarkiske som de var – og godt er det, sa han. – Legen er ikke i samme grad selvstendig myndighet med like utstrakte fullmakter. Vi har pasientombud og et aktivt helsetilsyn. Bildet av dere påvirkes nødvendigvis av medieutviklingen. Ting foregår ikke lenger i stillhet. Dere er overvåket i en helt annen grad enn før. Dere eksponeres mer enn før, i flere medier, i sterkere medier og i hurtigere medier, sa han.

Journalisters utgangspunkt

– Hvilket utgangspunkt har vi for å beskrive overlegens rolle? Spontant vil jeg hevde at en hendelse med krav på alminnelig oppmerksomhet er journalisters utgangspunkt.

Vår jobb er å skrive nytt og aktuelt om det som skjer fra dag til dag, og om utvik-

lingen i et lengre perspektiv som kan være av interesse og betydning for allmennheten. Vår oppgave er ikke primært å fremme helse og bekjempe uheld, sa han.

Skriver vi så mye om overlegens rolle? Nei, vi omtaler han/henne som objekt hvis de har gjort seg bemerket, eller vi bruker dem som kilde. Det siste skjer langt oftere enn det første. Overleger har i kraft av den tillit de nyter stor troverdighet som kilder. Stort sett blir mediene likevel en positiv kanal for pasienten, for sykehuset, for legen, for helse- og sosialfraksjonen til de ulike partiene etc.

Negativ omtale blir det når en lege har gjort en feil, en tabbe som har fått store konsekvenser, eller at han eller hun har opptrådt yrkesmessig uetisk. Et mer aktivt helsetilsyn bidrar selvsagt til at flere uakseptable forhold ved sykehus blir påtalt og omtalt. – Men får dere verre enn fortjent? Neppe, mente Aabø.

– Leger er stort sett anonyme. De har lav kjendisfaktor, med mindre man heter Grünfeld, Skavlan, Gilbert eller Fugelli. De av dere som har gjort kritikkverdige ting eller forbrutt dere mot lover, etikk og standsnormer kommer raskt ut av det ubehagelige søkelyset fordi dere ikke er kjente nok. Dere selger ikke nok aviser, sa Aabø.

Når en sak blir stor, vil den dominere mediebildet en stund. De sakene er spesielle fordi aktørene bryter med normalbildet. I beste fall gjør de feil. Men siden feil kan være skjebnesvangre, er det også verdt oppmerksomhet.

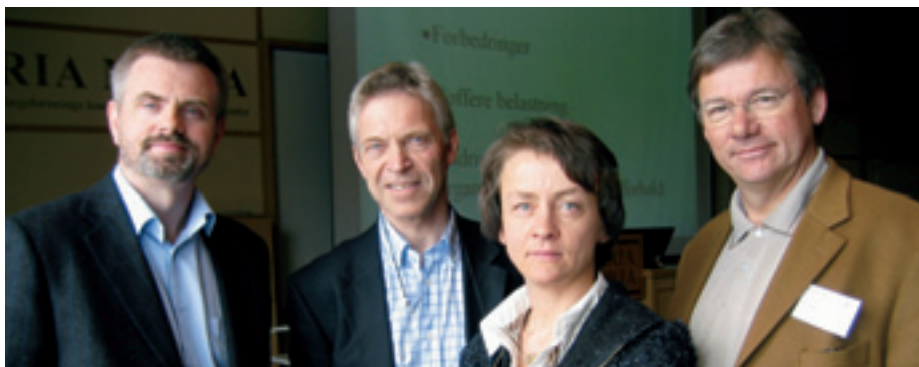
Aabø fortalte at han har vært opptatt av legers lønnsforhold og oppgjør og skrevet mye om det. – Det er fordi Legeforeningen aktivt har brukt standens makt og posisjon til å forhandle frem gode resultater for sine medlemmer. Det har kanskje bidratt til å gi et annet bilde av leger og overleger enn det man liker å smykke seg med. Men det er nødvendigvis ikke karikert av den grunn, sa han.

Han mente også at som stand har legene beholdt posisjonen. – Dere er ikke proletarisert. Dere har kontroll over egen profesjon og situasjon. Dere kan ikke erstattes. Riktignok må dere kjempe en iherdig kamp mot kvakksalvere av ymse slag, men den kampen har dere foreløpig vunnet. Leger scorer høyt på tillitsmålinger i befolkningen. Som gruppe og som enkeltleger.

Han avsluttet med å gi uttrykk for at han i utgangspunktet mener at pressens oppmerksomhet rundt helsetjenesten i sin alminnelighet og legestandens og overlegenes rolle og yrkesutøvelse er et ubetinget gode. Det er hele tiden rom for forbedringer. Og saker har alltid mer enn en side, fastslo han.

Ellen Juul Andersen

ellen.juul.andersen@legeforeningen.no
Avdeling for informasjon og helsepolitikk

Stein Aabø holdt et engasjerende innlegg. Fra venstre Lars Eikvar, Stein Aabø, Hege Saltnes og Hans Petter Næss. Foto Ellen Juul Andersen